

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Flores vltimarum voluntatu[m] non sine sudore collecti
p[er] d[omi]n[u]m Rolandinu[m] Bononie[n]sem Juris
vtriusq[ue] p[ro]fessore[m] opti[m]e meritu[m] Annexo in
calce peculiari quoda[m] ...**

Rolandinus <de Passageriis>

Parrhisiis, 1514

Sitestator voluerit praecedentibus vl subsequentibus suis vltimis
voluntatibus derogare. Ru. xxxii

[urn:nbn:de:bsz:31-115460](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-115460)

luto fiat/et scire volueris tabel-
lio qualis sit formāda / reqre eā. J.
vbi forme testamētarie describū-
tur. sub rubrica d' formādis dispo-
sitionib' circa tutores. ff. si vero
tutores.

Additio. Nota q' tutor: tenet
facere inuētariū : qd' alias repro-
rū dicit. vt in. l. tutor: q' reptonū.
in prin. ff. de administrā. tuto. Et
aduerte q' nō pōt tutor: vel cura-
tor: aliter res pupilli: vel adulti at-
tingere: v' vllā sibi cōiōnē ad eas
res vēdicare: nisi inuētario prius
publice pfecto. et decreto de quo
s. dictū est interposito. qd' itellige:
nisi ipse testator spālit inuētariū
conscribi veruerit. aliter em̄ si ipse
tutor: vel curator: inuētariuz face-
re neglexerit: quasi suspect' ab of-
ficio remoueat: et alijs penis sub-
iacebit. vt. l. ff. s. illo. C. arbi. tu.
Inq̄rum dicit q' testator: inuētariū
cōfectionē phibere pōt. d. s. illo.
aduerte tñ q' si iudici videbit q'
pupillo expediet inuētariū face-
re: coget tutorē ad inuētariū fa-
ciendū nō obstāre pūsiōne testa-
toris: ita dicit Bar. i. l. in p̄firmā-
do. ff. de cōfir. tuto. post Bar. sil.
arg. l. vtilitate. ff. eo. quā simul le-
git. cū. d. l. in p̄firmādo. et referūt
doc. l. d. s. illo: qd' nota. De mālta
huiusmodi inuētariū siue reptonū
videlati? p' Bar. in. d. l. tutor: qui
reptonū. in p̄nci. ff. de admini.
tuto. et Spe. i. ri. d' istru. editioe. s.
dicto d' ipignatiōe testamētū. rē.
a p̄nci. s. vsq' ad. v. colūm. 13. Et
p̄m. s. is habes duo que tutele ad-
ministratiōe oportet precedere
etiā in tutore testamentario. scz
decretū: et inuētariū cōfectionē. Ter-
tiū ē q' tutor: iuret se vtilia factu-
rū et iucilia p̄ternissū. vt. s. fina.
in auc. vt hū qob. se hfer. c. col. vj
qd' vt refert Bar. in. l. legitimos.
in p̄nci. ff. d' legi. tu. d' iure. C. fuit
introducū in curatore furiosi. vt

Tutor:
v' curas-
tor: an
possit
res pu-
pilli vel
adulti
attinge-
re nō cō-
fecto in-
uētario.

tomē
de iur
omē
do nō in-
uētariū
vub

Tutele
admini-
stratio
nē q' pre-
cedere
debeāt.

l. de creatiōib'. C. de episco. aud.
sed per ius auc. extēsum ē ad oēs
tutores et curatores. Jtē requirit
q' exp̄se pmittat defensionē pu-
pilli. vt. l. vlti. s. defensionē. C. de
admi. tu. et ibi p' docto. hoc em̄ in
q̄libet tutela hodie est apponēdū
vt dicit idē Bar. vbi. s. ppe. finē
Aduerte tñ fm̄ eūdē Bar. ibidē.
q' l3 p̄dicta. oia reqrant etiā in te-
stamentario tutore. tñ in his q' de-
lationē nō recipiūt: v' in his q' p̄-
cipalit' ad cōmodū pupilli specta-
rēt: valēt gesta p' tutore: etiā non
intuemētib' p̄dict'. vt. ff. de admi-
nistrā. tu. l. tutor: q' reptonū. in p̄-
nci. et. C. de tuto. et cu. q' nō satis. l. si
na. facit optise text'. i. i. qdā deces-
dēs. s. vsq' adco. ff. de admi. tuto.
Berardus mulcrt.

Sit testator voluerit
pcedētib' v' subsequēti-
b' suis vltimis volūtatī
b' derogare. Ru. xxxij.

Siquis duo fecerit
testamenta iure perfecta
vnum prius alterum po-
sterius/ quorum quodlibet habet
formā cōmunē si i nullo eorū p̄ba-
aliq' cōtinētur qd' alteri deroga-
tur/ certe fm̄ regulā iuris posteri-
testamētū ipō iure rūpit prius:
eo q' nouissimā volūtas oī seruā-
ri: et quia ex posteriori testamēto
adiē hereditas. et q' nō pōt duo-
bus testamētis relictis vt vtrūq'
teneat dcedere: nisi sit miles. p̄bā-
tur p̄missa. isti. qd' mo. te. infir. s.
posteriorē. et ff. de admi. le. l. q' si
iterū i amicitā. et. l. se. et de iusto-
te. l. i. et d' mili. test. l. qrebas. verū
tamē aliqū cōtingit q' aliq's testa-
mentū l3 nūcupatiū tñ q̄tū pōt
secretū facit: i q' volūtatē suā oī
deliberatā: et fidelīū viroz cōsilio
stabilitā ordiat a q' disponit āpli-
nō recedere sed eā post mortē ser-

Sitesta
vna
m
do
co
an
lu
bec
pos
pōt
pōt
vtrū
rio
tum
m
m
vt
p
q
re
dile
te
re
co
nou
l. cu
act
m
ra
tra
l. iij.
vco
nem
reced
colū
in p̄
nem
re: vt
a q' s.
Sed l.
mēto
inter
quem
modū p
et pōt
i pōt
hāc m
alio s
esse p
cūq' v'

uari. timet nō ne forsitā egritudi
 nis tue tpe: qū tā nō bene p̄sit ifir
 nu resistere p̄pinqrū instātie: sua
 deaf sibi vlt ne (qđ p̄uus est) forte
 cogat volūtate īmutare vlt ne eti
 am aliqd falsum testamētū post il
 lud ver factum appareat. qz igr̄
 hec timet vult sibi p̄ ista picula in
 postex puidere: et hoc testamētū
 q̄tū pōt firmare z roborare: ita q
 posteriorib⁹ p̄ualcat. querit ergo
 vtrū possit: z est sciēdū q p̄p̄ va
 rios successus stat⁹ p̄ditōis z for
 tune hoīs q̄ vsq ad obitum sepe
 mutat z alterat. dicente Job. hō
 nūq̄ i eodē statu p̄manet. facit. s.
 vt autē lex. an auc. de nō alie. aut
 p̄mu. col. ij. voluerūt leges q̄ ali
 qs volūtate suā testādo ita firma
 re nō possit vt non liceret ei ab ea
 discedere. nā d̄z salomone testan
 te) licere cui libet suū cūre muta
 re cōsiliū: et q̄ de nouo emergunt
 nouo idigēt auxilio. vt. ff. de m̄o.
 l. emul⁹ largian⁹. z. ff. d̄ it̄roga.
 acti. l. de etate. s. ex cā. z in auc. d̄
 nup. in fine pe. col. itē ambulato
 ria ē defuncti volūtās vsq ad ex
 tremū vite exitū. vt. ff. de ad. le.
 l. iij. s. fi. z. l. se. et. ff. d̄ do. in vlt. z
 vlt. l. cuz hic stat⁹. s. ait d̄fo. item
 nemo pōt sibi legē īponere a qua
 recedere non liceat. vt. ff. de fidei
 cō. liberta. l. luti⁹ tit⁹. ij. et. l. si q̄s
 in p̄ncipio testamētū. ff. d̄ le. iij. itē
 nemo pōt sibi īpare: vel se phibe
 re: vlt se cogere. vt ad trebel. l. ille
 a q̄. s. rēp̄stūū. z. ff. de arbi. l. pe.
 Sed lz ita sit/ tñ testator p̄t testa
 mēto suo qđ hodie facit/ aliq̄ s̄ba
 inserere q̄b⁹ adeo detrahet et de
 rogabit posteriori vltie volūtati
 vt possibile sit hāc primā tenere:
 et posteriorē nō valere. vtputa si
 ī p̄on. dicat. Itē iubeo z dispono
 hāc meā vltimā voluntatē oibus
 alijs q̄s deceo apparuerit me fe
 cisse p̄sentissime p̄ualere. et si que
 cūq̄ vlt euisēcūq̄ gener⁹ alia vlti

ma volūtās post hāc vlti futuz p
 me fetā dicef vlt apparebit: volo
 illā penit⁹ nō valere: nec vllā ei fi
 dem adhiberi: nisi i ea exp̄sse fiat
 mētio de s̄bo ad s̄bū hui⁹ vltime
 volūtate. vlt sic nisi i ea sc̄p̄t eēt
 testes dūtaxat fr̄s predicatorēs.
 vlt sic: nisi i ea scriptū eēt. hoc s̄bū
 Surgite mortui / venite ad iudi
 cū: vlt aue m̄ pietatē: vlt p̄f n̄r: vlt
 aliqd aliud s̄bū celatū qđ diuina
 ri nō possit. Certe si talia vlt s̄ba
 s̄ba derogatoria apponant ī p̄ori
 vltia volūtate: z postea appareat
 posterior: i q̄ de ip̄is s̄bis deroga
 torijs postq̄ ī p̄ori. nulla ī ḡnerē
 in spē habeat mentio/ p̄or tenebit
 z nō posterior. qz nō vlt testator re
 cessisse a p̄ori volūtate/ nec eum
 ip̄i⁹ p̄oris penituisse: eo q̄ i s̄ba
 nō est factū neq̄ appositū qđ i ea
 apponi z fieri debere dixerat ī p̄
 ori/ nec est aliquid in s̄ba dictū p̄
 qđ appareat volūtate suā mutat
 se. vlt dicendū ē p̄iorē durare et
 posteriorē nō valere. vt. ff. de le. l.
 l. si michi z tibi. l. si. Sed tu oppo
 nes z dices hoc eē possit mag⁹ pe
 riculi z detrimētū. Pone ei q̄ ali
 qs existēs bononie testm̄ fecit ha
 bēs s̄ba derogatoria: p̄ aliqd lō
 gū tps/ vlt forte hierosolymis p̄st
 tut⁹: vlt i alia pte mūdī vult p̄dere
 testm̄ vbi non h̄z nec h̄fe pōt p̄zi
 mū/ nec ē memor s̄boz derogato
 rior q̄ cōtinent in eo: nec etiā scit
 vtrū apposita sint derogatoria s̄
 ba vlt nō nūqđ testm̄ qđ i hieroso
 lyniis facit alit nō valebit/ nisi in
 eo exp̄ssim z seriatim: oīa apponāf
 et fiāt q̄ i ea apponēda dixerat tu
 p̄on. Et certe rīdeo q̄ bñ p̄t p̄
 testm̄ q̄tūcūq̄ de ip̄is s̄bis deroga
 torijs nō habeat ī s̄bo exp̄ssim
 sp̄ātis mētio p̄ ip̄m s̄bz i euocari
 cessari: z irritari: si tñ testator de
 xerit ī s̄bo q̄ p̄tuerit cū oim de
 rogatorior z cuiusq̄ p̄or vltie vo
 lūtate. vt. ff. d̄ le. iij. l. si q̄s ī p̄n. z

Poste
 riori vo
 luntati
 quemad
 modū p̄
 priorē
 deroget

aud.
 e ad oēs
 e requir
 sione p̄
 onē. C. de
 hoc em in
 p̄p̄ndū
 p̄p̄e. sicut
 r. ibidē.
 nā in te
 us q̄ p̄
 us q̄ p̄n
 (specta
 nā non
 de admi
 nū. an p̄n
 factū. s.
 tā docet
 n. tuto.
 erit
 ucti
 rati
 cxij.
 cerit
 perfecta
 um po
 e habet
 p̄ s̄ba
 eroget
 ostere
 amuz
 s̄ seruā
 lamēto
 d̄ d̄o
 v̄n̄ḡ
 p̄ s̄ba
 n̄r. s.
 l. q̄ si
 iūsta
 verū
 s̄ testa
 s̄ p̄t
 uā vlt
 cōsilio
 it̄ ip̄i
 uocet

C. de testa. aut hoc. inter liberos. q̄ est signata sup. l. hac cōsultissimā. puta qz sic dicat i scdo. **P**reterea testm̄ q̄ddā oli a me factū z oēm aliā cuiusqz manu scriptā et cuiuscūqz ḡnis vltimā voluntatē hacten⁹ a me factā: reuoco penitē? / z irritō / z ifringo. z lz i aliqua earū scriptū sit posteroz aliter nō valere nisi in ea ptineat hymnus angelic⁹. v̄ gloria in excelsis deo. v̄ dñicalis oratio. **P**ater noster vel aliqd aliud verbū vel factū faciendū p qd̄ presentī vltimē voluntati deroget in aliquo. tamē ea oīa et singula specialiter et nominati volo z iubeo nō valere. nā quozicūqz derogatoriū z cuiusqz potis vltimē voluntatē me penitet

Additio. **R**euoco in dubiū iura pmissa an requirā qz in scdo testamēto fiat special' reuocatio prioris testamēti in quo verba de rogatoria inserta sunt: v̄ an sufficit general' hāc questionē for- mat **Bar. in l. qui in principio. ff. de le. iij. z Dy. in regula qd̄ semel et tibi Hicho. boerij. in additiōib⁹ nouiter comp̄ssis ad eundē Dy. nū. de reg. iuris. li. vi. Ex quoz di- ctis colligit qz nō sufficit ḡnalis reuocatio. huiusmodi scz non ob- stare quocūqz testamēto. nec etiā requirī illa individualis non ob- stante tali clausula derogatoriāqz requirit appositionē oratiōis do- minice vel alteri⁹. Sed sufficit il- la specialis. videlicet nō obstante quacūqz clausula derogatoria. d. l. si quis in prin. **H**oc tenet etiam **Ang. are. isti. qui. mo. testa. in fir. §. ex eo aut colū. iij. vide et Bar. in l. hūanū. C. de legib⁹.** **C**irca materiā presentis rubrice aduer- te qz si testator dixisset in priori te- stamēto: nolo me posse aliqd̄ testa- mētū facere: v̄ nolo me posse mu- tare tale testm̄. vel nolo me posse penitere: z nō dixit āpli⁹ tūc scdōz**

Testm̄ scdm an reqrat spātē reuocatio- nē prio- ris i quo erāt ver- ba de ro- gatoria.

testm̄ simpliciter emanās: nullā scz mentionē faciēs valet ipso iure: z p̄mū tollit: qz nō pōt sibi auferre liberā testamēti factionē: qz ē p̄tra bonos mores. vt. l. stipulatio hoc mō. ff. de verbo. obli. ita tenet **Bar. et Wal. in. d. l. si mihi et tibi §. fina. ff. de lega. i. adē bar. in. d. l. si quis i principio. de leg. iij.** **E**nde dicit idē bar. male loqui glo. i. d. l. si mihi. et tibi §. fina. dū dicit qz in huiusmodi casu debet exp̄me re testator in scdo testamēto qua- litatē potis voluntatis. **I**uste ei vt inquit reprehendit in hoc illa glo. si autē dixisset testator si fece- ro aliud testamēto nolo illud va- lere. hoc casu non disponit circa possibilitatē testādi: sed disponit circa voluntates quā dicit deesse in futuro. ideo requirit qz exp̄sse reuocet vt appareat voluntatem adesse in sequenti testamento. quā lex p̄sumit deesse ppter p̄ba p̄- ambula derogatoria. ita loquitur dicta. l. si mihi et tibi. in. §. fina. et dicta. l. si quis in principio. **I**tem quero de notabili questione. **T**estator in priori sua voluntate dixit se nō velle mutare illā voluntatē z iurauit nō venire p̄tra **An. pos- sit postea facere aliqd̄ testamētoz hanc questionē tangit spe. in titu. de instru. ed. §. compendiose. p̄si. quid si q̄s iurauit. et glo. xij. q. ij. vltima voluntas. itē Jo. an. dispu- taut eā in. c. quod semel. de reg. iuris. li. vi. in mercurialib⁹. vbi de- terminauit qz testamētū valet nō obstante iuramento: tamē qui fa- cit sim testamētū est p̄ior. **P**bat per. c. i. despon. duo. **H**ō ob. si ar- guat. iuramentū est seruandū qd̄ potest seruari sine iteritu salutis eterne. vt in. c. cū ptingat. de iure iur. et. c. q̄uis de pactis. libro. vi. qz vt dicit bar. in. d. l. si q̄s in p̄- cipio. quedā sunt que dependent ex mera voluntate iurātis nec hā-**

Testa- tor q̄ iur- raut postea nō mu- tare te- stamen- tum an possit postea il- lud mu- tare?

De p̄cep-
ber. nos
to: r. t.
terit?
quedā
ra vol
cessa
deber
nites?
p̄tor.
tangat.
aut. fac
cum tib
p̄mū. vt
vidi. **B**
l. si quis
stione p
tū non
tum in
contra
liberā r
p̄latoz
libocem
sacrofan
l. si q̄s t
Bar. vt
teria p̄
C
sitione
b⁹ est
H
nit / que
nis aucto
itate ip̄s
eam iur
tum fecit
quāto ve
res neco
piat filii
certū tēp
habitare
re. vt qz p̄
vel vt filii
rimonio

De pceptis et dispo. testa. qb^o est adicienda pena. Fo. lvi.

bet necesse ppter hoc adire pre-
torē. tūc nō obstat iuramēto po-
terit et trauemre: sed erit piurus.
quedā sunt q̄ nō dependēt ex me-
ra volūtate iurantis: sed habet ne-
cesse adire p̄torē: tunc p̄tor non
debet esse auctor: piurij. ideo ve-
nietez p̄tra iuramentū nō audiet
p̄tor. ita loquit̄ dictū. c. cū con-
tingat. et. d. c. q̄uis. et ita loquit̄
auct. sacrā. C. si aduer. vendi. lex
enim tibi suū nō tuū denegat au-
ritiū. vt. l. i. et tibi nota. C. si aduer.
vendi. Aduerte tamē q̄ bar. in. d.
l. si quis in p̄ncipio. dicit q̄ in que-
stione p̄missa faciēs scōz testamē-
tū non erit piurus: quia iuramen-
tum interpositū est super eo q̄ est
contra bonos mores. quia aufert
liberā testamētū actionē. vt. l. su-
p̄latio hoc modo. ff. d̄ verbo. ob.
hoc tenet L. y. et p̄e. in. l. i. C. d̄
sacrosan. eccl. et An. de p̄sis. i. d.
l. si q̄s i p̄ncipio. vt tibi refert ip̄e
Bar. vbi lat^o vide per eū de ma-
teria p̄sentis rubricę. Serar. mu.

De pceptis et dispo-
sitionib^o testatoris qui
b^o est adicienda pena.

Rubrica. xxxiii.

Aliquādo euenit
q̄ testator quedam post
mortez obseruari dispo-
nit / que quidem eo q̄ habent iu-
ris auctoritatem debent de neces-
sitate ip̄soure ab herede seruari
etiam nulla pena adiecta / qualia
sunt fere omnia de quibus in hoc
quinto capitulo dictum est. Ali-
quādo vero p̄cipit q̄ nō habet he-
res necesse seruare: puta qz p̄ci-
piat filijs et heredib^o suis vsqz ad
certū tēpus simul et concorditer
habitare et ad diuisionē nō veni-
re. vt qz p̄cipiat filio nō fenerari.
vel vt filiū suūm tali homini ma-
trimonio collocet. et filia. et tunc

quia huiusmodi dispositiones nō
p̄cipiunt aliqua speciali lege ser-
uari: v̄z testator penam adijcere:
et ip̄m heredē. si cōtra fecerit / in
legato causa pene prestando dam-
nare et cohercere. nā lz oliz mutū
lia essent legata q̄ cohercēdi here-
dis causa relinqueban̄. hodie ta-
men bene valent et tenent. dūmo-
do quod p̄cipit nō sit ip̄ossible vt
turpe v̄ legib^o interdictū. vt. C.
de his que p̄e. nomi. l. i. et insti. de
lega. §. pene quoqz. Qualiter adt
hec pena adicienda sit videbis. f.
inter formas. in rubrica. qualiter
adijciatur pena.

Additio. Circa premissa dū vi-
cit d̄ns Rolandi. q̄ aliqui testator
p̄cipit filijs et heredib^o suis ad
certum tempus simul et concor-
diter habitare / et ad diuisionem
non venire. quero et reuoco in du-

bitū an talis dispositio aliquid va-
leat / sine pene adiectide: Dicq̄ si
alicuius eoz interest / tunc valet:
ita dicit Bar. in. l. quint^o. per illū
textū. ibi dū dicit. aliter atqz. ff. d̄
annu. l. e. Sz q̄ro ponet testator ius
sit aliquos stare et morari cōmū-
niter sine alia adiectione: qd̄ ope-
rent̄ ista verba: videz q̄ operent̄
vt oia bōa sint cōia. vt. l. si. §. luti^o
ff. de leg. ij. et. l. luti^o. in prin. ff. ad
trebel. Sed Bar. p̄sulendo dixit
aliter. vñ dic post eum in dicta. l.
quint^o. q̄ q̄iqz istū p̄bū. cōiter. re-
fer̄ ad res: et tūc oportet q̄ ip̄m
patrimonū sit cōe. vt in legib^o. §.
alle. q̄iqz refer̄ ad actū stādī seu
morādī cōiter / vt in themate pro-
posito: et tūc q̄iqz ista verba refe-
rent̄ ad aliquos qui habēt patri-
monū distinctū et separatū. vt le-
go vni scolari centum si steterit et
morat^o fuerit cōiter cū sēprio
tunc debet intelligi cōiter. id est
q̄ exp̄se vict^o fiant cōiter / et cō-
liter p̄ferant̄. vt. l. i. circa p̄m. et
l. iij. in. fi. ff. de colle. illi. quandoqz

Prece-
ptuz tes-
tatoris
p̄cipiens
filijs
et heres-
dib^o suis
simul et
concordi-
ter habitare
et ad
diuisionem
non venire
an valeat
et qd̄
oportet